

HYDRO ENERGI AS

0240 OSLO

Vår dato: 01.06.2023

Vår ref.: 201606989-15 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.: Deres ref

Saksbehandler:

George Nicholas Nelson

NVEs vedtak – vurdering av konsesjonsplikt for nytt kraftverk i Vigelandsfossen i Vennesla kommune

Hydro Energi planlegger å etablere et nytt kraftverk i infrastrukturen for gamle Vigeland kraftverk, som ble nedlagt i 1973. Kraftverket vil ha 8,5 MW installert effekt, og en årlig produksjon på 18,2 GWh. Hydro Energis planer for det nye kraftverket vil etter NVEs vurdering kunne berøre allmenne interesser i en slik grad at det utløser konsesjonsplikt etter § 8 i vannressursloven. NVEs vedtak er fattet med hjemmel i vannressursloven § 18, og kan påklages innen 3 uker til Olje- og energidepartementet.

NVE viser til brev m/vedlegg fra Hydro Energi datert 03.10.2016 og 06.04.2018 om planene for etablering av et nytt kraftverk i Vigelandsfoss. Hydro Energi anmoder NVE om konsesjonspliktavurdering av tiltaket.

NVE skal på bakgrunn av fremlagte opplysninger og egne vurderinger avgjøre om utbyggingen medfører skader eller ulemper for allmenne interesser i en slik grad at tiltaket må ha konsesjon etter vannressursloven § 8.

Kort sammendrag og konklusjon

Hydro Energi planlegger å etablere et nytt kraftverk i Vigelandsfossen, heretter betegnet nye Vigeland kraftverk. Kraftverket skal etableres i restene av infrastrukturen for gamle Vigeland kraftverk som ble nedlagt i 1973. Nye Vigeland kraftverk vil ha en slukeevne på 50 m³/s. Installert effekt og årlig produksjon vil bli henholdsvis 8,5 MW og 18,2 GWh. Utløpet vil ligge ca. 200 meter nedstrøms utløpet til eksisterende Vigelandsfoss kraftverk.

Planene ble sendt på begrenset høring i to omganger til Vennesla kommune, Statsforvalteren i Agder og Agder fylkeskommune. Alle tre høringspartene mente i begge høringsrundene at kraftverket er konsesjonspliktig.

Nedre del av Otra innehar flere viktige allmenne interesser som anadrom laksefisk, ål og friluftsliv, som også inkluderer fiske.

Hydro Energi skriver at de vil legge noen tiltakspunkter til grunn for det nye kraftverket. Dette er tiltak knyttet til habitatforbedring for laks og bunndyr ved nytt kraftverksutløp,

vannføring rett nedstrøms eksisterende kraftverk og ålevandring. Etter NVEs vurdering er det likevel usikkerhet om hvordan bygging av det nye kraftverket kan påvirke ål og laks, både på kort og lang sikt. Et nytt kraftverksutløp vil endre strømningsmønsteret i området og kan for eksempel påvirke laksens gytearealer og -atferd, og ålens vandringsmønster.

NVE mener tiltakspunktene er gode og velegnede, men verken disse eller senere tiltak vil NVE eller miljømyndighetene ha hjemmel for å kunne følge opp eller føre tilsyn med. Uten hjemler for å pålegge undersøkelser og avbøtende tiltak, og for å føre tilsyn med anleggsdriften og anlegget, er det etter NVEs vurdering sannsynlig at nye Vigeland kraftverk kan være til nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser.

NVE vurderer derfor at Hydro Energi sine planer om bygging av nye Vigeland kraftverk er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8.

Eksisterende anlegg og konsesjonsforhold

Vigelandsfoss kraftverk ligger i Vennesla kommune. Det opprinnelige Vigelandsfoss kraftverk ble satt i drift i 1907. Dette var før vassdragsreguleringsloven trådte i kraft, og kraftverket driftes derfor konsesjonsløst. Dagens Vigelandsfoss kraftverk stod ferdig i 1973.

Eksisterende Vigelandsfoss kraftverk er det nederste kraftverket i Otravassdraget, og ligger ca. 16 km nord for Otras utløp i sjøen ved Kristiansand. Kraftverket eies av Hydro Rein AS. I tilknytning til kraftverket er det en inntaksdam med to flomluker. Vigelandsfossen er delt i et østre og vestre løp. Vigelandsfoss kraftstasjon er plassert i forlengelse av dammens østre løp. Kraftverket og flomløpene har utløp i et område kalt Vigelandshølen. Hydro Energi opplyser at kraftstasjonen har to kaplanturbiner med en effekt på 2x13,5 MW, slukeevne på 159,7 m³/s og en midlere årsproduksjon på 186 GWh.

Ved kgl. res. av 04.05.1928 fikk tidligere eier Vigelands Brug AS konsesjon til erverv av bruksrett til Vennesla kommunes andel av fallene i Hallandsfossen, som ligger ovenfor Vigelandsfossen. Dette fallet er en del av det totale fallet som utnyttes i Vigelandsfoss kraftverk. Ved kgl. res. av 19.06.1981 ble bruksrettskonsesjonen fornyet med varighet frem til 2038. Hydro Rein AS har inngått leiekontrakt med Vennesla kommune. Øvrige fall som utnyttes i kraftverket eies konsesjonsløst av Hydro.

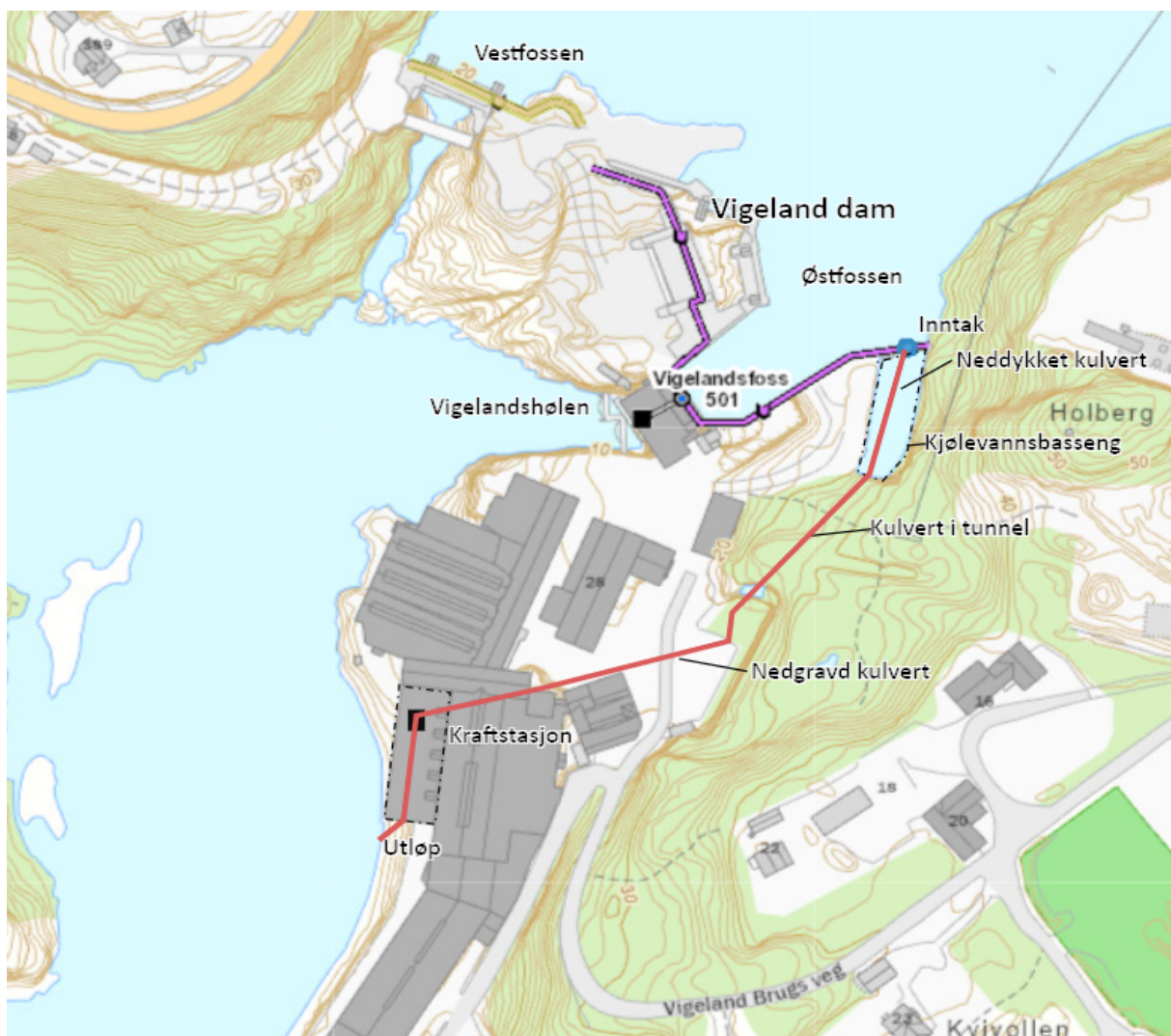
Otteraaens Brugseierforening (OBF) fikk ved kgl. res. av 22.11.1912 tillatelse til å regulere Byglandsfjord m.m. i Otravassdraget. Den tillatelsen hadde en tidsbegrensning på 75 år. Konsesjonen ble fornyet ved kgl. res. av 03.10.2003. I konsesjonens manøvreringsreglement punkt B.3. er det satt krav om minstevannføring sommerstid på 50 m³/s målt ved Vigeland vannmerke. Denne målestasjonen er nå nedlagt, og vannføringsmålingene utføres nå ved Heisel.

Tiltaket

Gamle Vigeland kraftverk ble lagt ned i 1973. I den forbindelse ble inntakskanalen delvis revet. Denne benyttes i dag som kjølevannsbasseng for kjølevann til Vigelandsfoss kraftverk og til likeretterne i et metallraffineri like i nærheten. Inntaksrørene ble delvis fjernet, men ligger åpent fra laboratoriekjeller frem til kraftstasjonsbygningen. De gamle aggregatene i stasjonsbygningen ble fjernet og avløpskanalen fylt igjen av løsmasse, men selve stasjonsbygningen står fortsatt.

Hydro Energi planlegger å etablere det nye kraftverket i restene av infrastrukturen for gamle Vigeland kraftverk. Dette innebærer å legge en ny inntakskulvert der den gamle vannveien gikk - fra kjølevannsbassenget, under parkeringsplass og laboratoriekjeller, og inn i eksisterende stasjonsbygning. Den gamle avløpskanalen vil bli benyttet, og utløp i Otra vil skje nedstrøms kraftstasjonsbygningen på samme sted som det gamle kraftverket. Se figur 1.

Figur 1. Skisse av nye Vigeland kraftverk med inntakskonstruksjon, kraftstasjon og utløp (Skisse: NVE)

Maksimal vannføring gjennom nytt kraftverk vil være 50 m³/s, og nytt aggregat vil ha en installert effekt på 8,5 MW. Årlig produksjon er estimert å være 18,2 GWh.

I følge Hydro Energi går det vann i overløp 37 % av tiden på eksisterende anlegg, og flomtapet er i størrelsesorden 20,5 GWh. Med det nye kraftverket reduseres flomtapet betraktelig ved at den totale slukeevnen for begge kraftverkene økes fra dagens 160 m³/s til 210 m³/s.

Vedlagt Hydro Energis brev av 03.10.2016 er en fiskebiologisk vurdering utarbeidet av Multiconsult. De vurderer det som lite sannsynlig at det nye kraftverket vil medføre skadelige effekter på laks og sjørret som skal vandre oppstrøms og gyte i Vigelandshølen. Multiconsult anbefaler å følge utviklingen i driftsfasen for å se om det forekommer skader på fisk som følge av kontakt med løpehjulet, og eventuelle oppsamlinger av fisk i utløpsområdet gjennom gyteperioden om høsten. Aktuelle tiltak dersom disse problemene oppstår er sperregitter og elektrisk fiskesperre i utløpsområdet.

Høringer og saksbehandling

NVE (201606989-2) sendte de første planene om nye Vigeland kraftverk på begrenset høring til Vennesla kommune, Agder fylkeskommune og Statsforvalteren i Agder, med høringsfrist 24.02.2017. NVE mottok følgende uttalelser:

Vennesla kommune (201606989-3) mener det foreligger usikkerhet om mulig skade eller ulempe for anadrom fisk og ål, og konkluderer med følgende:

Ut ifra de foreliggende opplysninger i saken, mener Vennesla kommune at tiltaket vil medføre nevneverdig skade eller ulempe for allmenne interesser slik at konsesjonsplikt etter vannressursloven oppstår. Det vises til begrunnelse i saksfremstilling.

Agder fylkeskommune (201606989-4) opplyser at en av de meste populære badeplassene i kommunen ligger på vestsiden av bassenget nedstrøms Hallandsfossen. Fylkeskommunen mener det er åpenbart at allmenne friluftslivsinteresser berøres dersom tiltaket medfører at vannstanden ved badeplassen endres.

Fylkeskommunen viser til Multiconsults fagrapport der det står at endret fordeling av laks og sjørret i resipientkulpen må påregnes, og at det forventes en oppsamling av fisk ved og innover i den nye utløpstunnelen. Etter fylkeskommunens oppfatning vil en situasjon der mulighetene for laksefiske blir dårligere, være klart negativt for allmenne friluftslivsinteresser.

På bakgrunn av mulige konsekvenser for vannmiljøet og allmenne interesser anbefaler Agder fylkeskommune at tiltaket blir underlagt konsesjonsplikt.

Statsforvalteren i Agder (201606989-5) minner om at gytebestandsmåloppnåelse og høstbart overskudd av laks er definert som *svært god* på den lakseførende strekningen nedstrøms Vigelandsfossen.

Etter Statsforvalterens vurdering er antakelsen om at tiltaket i ubetydelig grad vil endre gytemuligheter for laks og sjørret beheftet med betydelig usikkerhet. Det vises her til at det planlagte kraftverket vil ha en maksimal slukeevne på 50 m³/s – en vannføring som vil bli flyttet 150 m nedstrøms fra der det i dag slippes ut. Statsforvalteren påpeker at det ikke er gjort hydrologiske vurderinger på stedet, og ved å flytte utløpet 150 meter nedover

risikerer man at verdifulle gytearealer kan gå tapt. Dette vil i så fall være et vesentlig tap da Otra i dag har begrensede gytearealer for anadrom fisk.

Statsforvalteren mener det er sannsynlig at oppvandrende laks og sjøaure vil søke mot utløpet av kraftverket, og viser til de fiskeribiologiske undersøkelsene. Etter Statsforvalterens vurdering er det derfor svært viktig med konsesjonsvilkår som gir anledning til å pålegge tiltak som sperregitter eller elektrisk fiskesperre dersom dette viser seg å bli et problem.

Statsforvalteren skriver at ålen er klassifisert som sårbar (VU) på Norsk rødliste for arter (2015) (oppjustert til sterkt truet (EN) på ny rødliste 2021), og påpeker at det ikke er utredet hvordan ålens vandring opp og ned vassdraget vil påvirkes ved bygging av nytt kraftverk. De mener det må være et absolutt krav at ny varegrind og nedvandringssluge detaljprosjekteres av fagfolk. Dette for å minimere risikoen for at smolt og ål dras inn i kraftverket.

Statsforvalteren oppsummerer med at kunnskapsgrunnlaget ikke anses som tilstrekkelig, jf. naturmangfoldloven § 8. Videre at det i følge naturmangfoldloven § 9 om føre-var-prinsippet skal tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap.

Etter Statsforvalterens vurdering står prosjektet i fare for å medføre skade og ulempe på kjente allmenne interesser. De anbefaler derfor at prosjektet ikke fritas for konsesjonsbehandling.

Hydro Energi (201606989-7) opplyser at de på bakgrunn av synspunktene til høringspartene engasjerte Terrateknikk til å gjennomføre en ny vurdering av de naturfaglige konsekvensene av Hydros planlagte kraftverk. Terrateknikk sin rapport ligger vedlagt brevet, og konkluderer som følger:

Konklusjonene beskrevet under hviler på den absolutte forutsetning at det til enhver tid går en vannføring på 50 m³/sek. ut av eksisterende kraftverk (oppe ved østre damfeste), i overløp eller via luke, slik at øvre del av vannområde er tilført minst 50 m³/sek (dagens laveste vannføring i dette området) før nytt kraftverk startes opp.

Etter Terrateknikk sin vurdering vil etablering av et kraftverk med slukeevne opp til 50 m³/sek og avløp på samme sted og med samme retning som kraftverk pr. 1961, dvs. nedstrøms rettet strøm og strykende langs fylling som utgjør elvas venstre side/østre bredd, kunne foretas uten samlet sett negative virkninger for vannområdets egnethet for anadrom laksefisk generelt og laks spesielt, og med bibeholdt verdi for utøvelse av fiske etter laks i dette vannområde.

I følge Hydro Energi ble det avholdt et møte med Vennesla kommune, Statsforvalteren i Agder og Agder fylkeskommune 1. november 2017. På møtet ble Terrateknikks rapport presentert og diskutert. Hydro Energi opplyser at planene om et nytt kraftverk nå forutsetter gjennomføring av fire avbøtende tiltak, alle utarbeidet på grunnlag av Terrateknikks miljørapport og i dialog med høringspartene. Disse tiltakene er som følger:

- Sikre vannmiljø for laks og næringsorganismer like utenfor nytt aggregat.

... ved eventuell bygging av nytt aggregat og tilpassing av utløpsområdet for dette, vil Hydro gjøre utløpsområdet til et vannområde med økt verdi for laks og bunndyr. Dersom tiltaket, mot formodning, skulle redusere egnetheten av grunnvannsområdet på vestsiden av utløpskanal for nytt aggregat, så vil Hydro avbøte og gjenopprette i tråd med dagens situasjon ...

- Sikre vannføring på minst 50 m³/s rett nedstrøms eksisterende kraftverk.

... Driftsfilosofien til et nytt kraftverk vil være at det kun igangsettes når det er vann på minimum 50 m³/s ved nåværende kraftverks utløpsområde. Ved uventet stans i eksisterende kraftverk vil vannføring på 50 m³/s opprettholdes ved overløp eller åpne luker...

- Sikre mulighet for oppgang for ål forbi dam Vigeland

Det er ikke tilrettelagt for åleoppgang opp og forbi Vigelandsfossen i dag. Det er også lite som tyder på at åleoppgang skjer på tross av dette. Ålefaringer frem til sine naturlige leveområder kan være verdifulle tiltak for å sikre artens videre eksistens. Ved eventuell bygging av nytt kraftverk kan Hydro tilrettelegge for oppgang av ål fra fot av Vigelandsfoss opp til Vigelandsdammen dersom dette ansees som et hensiktsmessig tiltak. Hvorvidt dette er hensiktsmessig, må sees i sammenheng med punktet under...

- Undersøke og ved behov bedre muligheten for overlevelse for utvandrende ål

Foreløpig er det ikke klart om det skjer utvandring av ål ned Vigelandsfoss og eventuelt i hvor stor grad Vigeland kraftverk utgjør noen fare for utvandrende ål. Ved eventuell bygging av nytt kraftverk vil Hydro foreta en studie for å avklare dette - i lys av eventuelle løsninger for oppgang av ål jf. forrige punkt - og eventuelt foreslå løsninger for å øke overlevelseshastigheten. Studien gjennomføres som en del av planleggingen av nytt aggregat for å sikre at hensynet til utvandring av ål vil bli vektlagt ved valg av nye komponenter. Mulige løsninger kan være en idealisert omdreiningshastighet på turbinen på en maskin for å sikre trygg forbipassering av ål og/eller bruk av større/mindre spiler på varegrind for å lede utvandrende ål mot ett aggregat. Dette er mindre kostnadskrevende tiltak som kan iverksettes raskt og som kan gi stor nytteverdi for eventuell utvandring av ål.

NVE (201606989-8) sendte saken på ny høring til de samme høringspartene 24. april 2018. Vi ba om høringspartenes uttalelser til prosjektet sett i lys av Terrateknikk's miljørapport og forutsatt gjennomføring av de fire avbøtende tiltakene.

Vennesla kommune (201606989-10) fattet følgende vedtak i møte 9. mai 2018:

Vennesla kommune opprettholder sin anbefaling om at et nytt Vigeland kraftverk må behandles som en konsesjonssak

Kommunedirektøren viser i sitt saksfremlegg til de fire avbøtende tiltakene, og avslutter sine merknader med følgende:

Med tiltak beskrevet ovenfor, kan rådmannen være enig med søker om at prosjektet ikke medfører særlige ulemper for bruker- og miljøinteresser i vassdraget, og at prosjektet ikke behøver å utløse konsesjonsplikt.

Rådmannen mener likevel at en konsesjonsbehandling hos NVE vil være til det beste i saken for å sikre allmenne interesser. Ved konsesjonsbehandling kan det settes vilkår at ovennevnte natur- og miljøforpliktelser skal utføres.

Agder fylkeskommune (201606989-11) skriver at utløpet av omsøkt kraftverk vil komme like ved øvre fiskesone (5B) for laksefiske for Otra, og at de er usikre på i hvilken grad kraftverket vil komme i konflikt med fiske.

På dette grunnlaget mener fremdeles Vest-Agder fylkeskommune at kraftverket bør underlegges konsesjon. Da vil tilsynet med kraftverket kunne sees i sammenheng med de øvrige kraftverkene i vassdraget.

Avslutningsvis skriver de at det bør settes standard naturforvaltningsvilkår for kraftverket.

Statsforvalteren i Agder (201606989-12) synes det er positivt at Hydro Energi ser behov for å gjennomføre de fire tiltakspunktene, men de mener likevel det bør foreligge en konsesjon med standard naturforvaltningsvilkår av følgende grunn:

... Samtidig er det vanskelig i dag å forskuttere hvilke fremtidige behov laks, ål og eventuelle andre arter vil kunne ha. Ved en konsesjonsbehandling sikres dette til en viss grad ved at man har standard naturforvaltningsvilkår knyttet til konsesjonen. Ved å gi fritak for konsesjonsplikt faller muligheten til å pålegge standard naturforvaltningsvilkår bort. Da er det kun de tiltakene som foreslås i brev fra Hydro Energi som vil kunne gjennomføres. Tiltak utover dette vil ikke kunne pålegges kraftverkseier.

Slik vi vurderer denne saken er laksen og ålen i Otra-vassdraget vesentlige allmenne interesser. Ved å tillate fritak fra konsesjonsbehandling gir allmennheten fra seg retten til å kreve endringer ved kraftverket (standard naturforvaltningsvilkår) hvis det skulle vise seg at det var behov for slikt i fremtiden.

Statsforvalteren konkluderer slik:

Etter Fylkesmannens vurdering står prosjektet i fare for å medføre skade og ulempe på kjente allmenne interesser. Vi snakker om en av Sørlandets viktige lakseelver, og det virker ikke riktig at et kraftverk skal fritas for konsesjonspliktved vurdering når utløpet av kraftverket påvirker anadrom strekning.

Med bakgrunn i dette anbefaler vi at prosjektet ikke fritas for konsesjonsbehandling.

Hydro Energi (201606989-14) har følgende kommentar til høringsuttaalelsene:

Vi ser ikke at det gjennom en ordinær konsesjonsbehandling vil kunne gjøres studier eller arbeider som vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag enn det arbeidet og de vilkår konsulenten fra Terrateknikk allerede har presentert, og som Hydro har akseptert.

Eksempelvis har det vært flere høringer, uten at andre problemstillinger enn de som har vært diskutert så langt har vært påpekt av noen brukerinteresser.

Vi viser også til eksisterende reguleringskonsesjoner for Otravassdraget som er gitt til Otteraaens Brugseierforening, der det allerede ligger inne vilkår blant annet knyttet til naturforvaltning og bevaring av plante- og dyreliv. Det foreligger dermed allerede et rettslig grunnlag for å ivareta de allmenne interesser høringspartene peker på, slik at en ordinær konsesjonsbehandling også av denne grunn fremstår unødig.

Vi mener derfor at en ordinær konsesjonsbehandling vil medføre uhensiktsmessig tidsbruk og kostnader, ikke bare for Hydro, men også for NVE, uten at det synes å kunne gi ytterligere fakta eller grunnlag for andre vilkår enn de Hydro har foreslått. Brukerinteressene er også etter Hydros syn ivaretatt på lengre sikt gjennom mulighet for endringer av vilkår.

NVE gjennomførte en befaring ved Vigeland den 18.10.2022. På befaringen deltok Vennesla og Iveland kommuner, advokatfirmaet Lund & Co, Hydro Energi og Agder Energi. Eksisterende Vigelandsfoss kraftverk er ett av flere konsesjonsløse kraftverk i Otra som Vennesla og Iveland kommuner krever innkalt til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66. De andre kraftverkene som ble befart den dagen var Hunsfoss øst og vest, Steinsfoss og Nomeland. Les mer om kravet om innkalling i eget [delkapittel nedenfor](#).

I etterkant av befaringen har Lund og & Co (201606989-16) pva. kommunene sendt NVE noen avsluttende merknader:

... Vannressursloven § 8 første ledd angir den nedre grensen for konsesjonsfrihet:

«Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen, uten at det skjer i medhold av reglene i § 12 eller § 15, eller med konsesjon fra vassdragsmyndigheten.»

Ordlyden stiller beskjedne krav for konsesjonsplikt. Det kreves kun at tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulemper for noen allmenne interesser i vassdraget eller i sjøen, for at konsesjon er nødvendig.

...

Slik Vennesla kommune ser det, vil prosjektet i hovedsak få to hovedvirkninger; for det første vil det skje en endring i strømningsforholdene ved utløpet av kraftverket, og for det andre vil tidligere overskuddsvannføring komme ut som driftsvannføring nedstrøms kraftverket. Etter kommunens syn er det påpekt forhold både i søknaden og i tilleggsrapporten fra Terrateknikk (udatert) som tilsier at virkningene av dette «kan» være «nevneverdig» til skade eller ulempe.

Lund & Co kommenterer Hydro Energis uttalelse om at de vil legge til grunn fire tiltak i den videre prosjektutviklingen slik:

... Et vedtak om konsesjonsfrihet innebærer at myndighetene gir forhåndstilsagn på at tiltaket ikke omfattes av forbudet i vannressursloven § 8. Tiltaket kan dermed gjennomføres uten at det er behov for offentlig tillatelse etter vannressursloven. Av denne grunn har NVE ikke adgang til å stille vilkår etter den alminnelige vilkårlæren og det er – når konsesjon ikke er gitt – heller ikke gitt særskilt hjemmel for senere å stille vilkår. Dersom tiltaket ikke underlegges konsesjonsbehandling, er det følgelig etter kommunens syn uklart om det vil få noen følger dersom Hydro ikke innfrir forutsetningene de selv har satt. Det vil også være uklart hvem som skal kontrollere og eventuelt følge opp brudd på forutsetningene.

Etter kommunens syn innebærer usikkerheten rundt påvirkningen av tiltaket, at tiltaket vil få kvalifisert negativ betydning for allmenne interesser. Ut ifra opplysninger i saken, og usikkerheten i forhold om Hydro gjennomfører tiltakene i henhold til natur- og miljøforhold, fastholder kommunen at tiltaket medfører konsesjonsplikt etter vannressursloven.

Alle saksdokumentene er tilgjengelige i sin helhet på sakens nettside: www.nve.no/7896/V.

NVEs vurdering

Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget uten å ha konsesjon. Dette følger av vannressursloven § 8. Det er nye negative virkninger ut over den eksisterende situasjonen som skal vurderes, og det er kun skade eller ulempe, altså negative virkninger som er relevant. Hovedsakelig er det virkninger i selve vannstrengen som skal tas i betraktning.

Kunnskapsgrunnlag

Sentrale informasjonskilder i denne saken er Hydro Energis brev med rapporter utarbeidet av Multiconsult og Terrateknikk, og mottatte høringsuttalelser og merknader. NVE har også gjort egne søk i Artskart og Naturbase (30.11.2022). Statsforvalteren skriver i sin første uttalelse at kunnskapsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig, og peker på mangelfulle vurderinger av tiltakets effekt på hydrologi og ålevandring. I sin andre uttalelse er kunnskapsgrunnlaget ikke et tema.

Andre viktige kunnskapskilder vi har benyttet er NVE Atlas og Vann-Nett.

Sammen med opplysninger om det nye kraftverket framkommet under befaringen 18.10.2022, annen kjent kunnskap og vår egen erfaring mener vi kunnskapsgrunnlaget om tiltakets virkninger er tilfredsstillende, tatt i betraktning tiltakets omfang og risiko for skade, jf. naturmangfoldloven § 8. NVE mener derfor at føre-var-prinsippet i naturmangfoldlovens § 9 ikke er relevant i denne saken.

Mulige skader og ulemper for allmenne interesser

Den 16 km lange elvestrekningen fra sjøen og opp til Vigelandsfoss kraftverk har i dag gode forhold for laks og sjøørret. Laks er den dominerende arten. Vigelandsfossen har siden før bygging av dammen og kraftverket vært et naturlig vandringshinder. Resipienthølen nedenfor Vigelandsfossen med nåværende damanlegg og turbinutløp (Vigelandshølen) er

ifølge Multiconsult en svært velegnet standplass for fiske, gytelokalitet og til dels oppvekstområde for lakse- og sjørretunger.

Det er velkjent at ålen vandrer i nedre del av Otra. Ålen er nå vurdert til sterkt truet (EN) for Norsk rødliste for arter 2021. Vigeland dam utgjør et vandringshinder for ålen, men det er også observert ål oppstrøms dammen. Ålen kan forsere kraftige fossefall og damanlegg så lenge underlaget er fuktig. Det er imidlertid lite sannsynlig at ålen passerer Vigelandsfossen i et stort antall. De få antall ål som klarer å klatre over damanlegget, vil møte en enda større utfordring når den senere skal vandre ut igjen. Da er sannsynligheten stor for at den går gjennom en av kraftverksturbinene, blir kuttet opp og dør.

Det er relativt liten kunnskap om ålevandring i Otra. Multiconsult anbefaler i sitt notat å utrede mulighetene for å etablere oppvandringspassasjer for ål for å forbedre adkomsten til oppstrøms beliggende oppvekstområder. I tillegg mener de at det bør etableres egnede nedstrøms fiskepassasjer for ål i nærheten av turbininntakene for å sikre trygge nedvandringsveier for voksen ål. Statsforvalteren i Agder har foreslått kunnskapsinnhenting om ålevandring som et tiltak i Vann-Nett.

I tillegg til anadrom laksefisk og ål er det observert elvemusling i nedre del av Otra¹.

Anadrom laks, ål og elvemusling er alle arter med stor verdi, og som har høy forvaltningsprioritet. Bygging av nye Vigeland kraftverk vil i praksis innebære at 50 m³/s flyttes fra Vigelandshølen ned til nytt utløp et par hundre meter nedstrøms. Både Multiconsult og Terrateknikk konkluderer med at dette *sannsynligvis* ikke vil ha noen negative virkninger på laksen. Terrateknikks vurdering forutsetter at det går minimum 50 m³/s til enhver tid ut fra eksisterende turbinutløp eller i overløp over dammen.

Med bygging av nye Vigeland kraftverk vil strømningsforhold og vannføringer i området endres. Etter NVEs vurdering er det usikkerhet om hvordan det nye kraftverket kan påvirke laks og ål, både på kort og lang sikt. Denne usikkerheten skriver også Multiconsult om i sitt notat, ved at avbøtende tiltak i utløpsområdet for det nye kraftverket bør vurderes på grunnlag av erfaringer i driftsperioden. De tar opp to forhold spesielt:

- Dersom det påvises at fisk kan komme i kontakt med løpehjulet (funn av død/skadet fisk i elva), så anbefaler de et sperregitter foran utløpstunnelen.
- Dersom det står laks og sjørret ved utløpet gjennom gyteperioden, og uten at de utviser gyteatferd, bør det vurderes avbøtende tiltak som holder fisk unna dette området i gyteperioden (f.eks. elektrisk fiskesperre).

NVE mener tiltakspunktene som Hydro Energi skriver skal legges til grunn for bygging av nye Vigeland kraftverk, er gode og velegnede. Vi er også enige med Multiconsult om at det bør gjennomføres avbøtende tiltak i utløpsområdet dersom fisken påvirkes negativt. Ingen av disse tiltakene vil imidlertid NVE eller miljømyndighetene ha hjemmel for å kunne følge opp og føre tilsyn med, dersom det ikke foreligger en konsesjon med standard vilkårssett.

¹ [Gregersen, H. 2009.](#)

Myndighetene vil heller ikke kunne pålegge andre typer undersøkelser eller fysiske tiltak som skulle vise seg å være nødvendige på et senere tidspunkt.

NVE vurderer derfor at Hydro Energi sine planer om bygging av nye Vigeland kraftverk må konsesjonsbehandles, slik at hjemler for NVE og miljømyndighetene til å kunne pålegge undersøkelser og avbøtende tiltak kan fastsettes i en konsesjon med vilkårssett.

Konklusjon

Samlet sett vurderer NVE at bygging og drift av nye Vigeland kraftverk kan føre til nye ulemper eller skader for allmenne interesser i et slikt omfang at det utløser behov for konsesjon med vilkår etter vannressursloven.

Tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8.

Vedtaket er gjort med hjemmel i vannressursloven § 18, og delegering til NVE fra Olje- og energidepartementet av 19. desember 2000.

NVEs konklusjon bygger på de foreliggende opplysninger i saken. Dersom planene endres, kan NVE vurdere konsesjonsplikt på nytt.

Vi gjør oppmerksom på at iverksetting av et konsesjonspliktig tiltak uten nødvendig konsesjon er straffbart etter vannressursloven § 63.

Forholdet til reguleringskonsesjonen av 03.10.2003

Hydro Energi viser til naturforvaltningsvilkårene til reguleringskonsesjonen av 03.10.2003 gitt Otteraaens Brugseierforening til fortsatt regulering av Byglandsfjorden m.m, og mener det allerede foreligger et rettslig grunnlag for å ivareta de allmenne interessene høringspartene peker på.

NVEs vurdering er at vilkårene til konsesjonen av 03.10.2003 bare kan hjemle pålegg om undersøkelser og avbøtende tiltak knyttet til skader eller ulemper som skyldes den konsesjonens reguleringer og overføringer. Undersøkelser og tiltak som ønskes gjennomført som følge av bygging av nye Vigeland kraftverk kan etter vår vurdering ikke uten videre pålegges med hjemmel i vilkår til reguleringskonsesjonen gitt Otteraaens Brukseierforening.

Forholdet til vilkårsrevisjon

NVE gjennomfører nå en vilkårsrevisjon for reguleringene i Otravassdraget. Revisjonen gjelder vilkårene for syv reguleringskonsesjoner, deriblant reguleringskonsesjon av 03.10.2003. Otteraaens Brugseierforening er konsesjonær. Revisjonsdokumentet har vært på høring og befarer er gjennomført.

Etter NVEs vurdering vil ikke et vedtak i innværende sak ha noen påvirkning eller endre forutsetningene i revisjonssaken, og vice versa. Alle dokumenter i revisjonssaken kan lastes ned fra sakens nettside: www.nve.no/8131/V.

Krav om innkalling til konsesjonsbehandling

Advokatfirmaet Lund & Co har pva. kommunene berørt av reguleringene i Otravassdraget sendt krav til NVE om at Vigelandsfoss og andre konsesjonsfrie kraftverk i vassdraget kalles inn til konsesjonsbehandling.

NVE har behandlet innkallingskravet parallelt med inneværende sak. Vi konkluderer med at Vigelandsfoss kraftverk skal kalles inn til konsesjonsbehandling. Vedtak om innkalling til konsesjonsbehandling (NVE 202218762-6) er sendt ut samtidig med dette vedtaket. Se vedtaket og andre dokumenter i saken om innkalling på www.nve.no/8911/V.

Videre oppfølging

En søknad om konsesjon må utarbeides og sendes til NVE dersom Hydro Energi ønsker å bygge nye Vigeland kraftverk. Vi anbefaler å utarbeide én samlet søknad for Vigelandsfoss kraftverk og Nye Vigeland kraftverk.

Søknaden bør legge vekt på virkninger for laks og ål, og planlagte avbøtende tiltak bør beskrives, jamfør Hydro Energis egne tiltakspunkter i brev av 06.04.2018. Ta gjerne utgangspunkt i mal til søknad for småkraftverk, og tilpass søknaden til forholdene i området. Søknadsmalen og andre relevante skjema kan lastes ned fra NVEs nettsider: [Trinn 2 - Søknaden - NVE](#)

Om klage og klagerett

Se eget vedlegg om klageadgang.

Med hilsen

Inga Nordberg
direktør

Carsten Stig Jensen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Mottakerliste:

HYDRO ENERGI AS

Kopimottakerliste:

Agder fylkeskommune
Vennesla kommune
Statsforvalteren i Agder

Orientering om rett til å klage

Frist for å klage	Fristen for å klage på vedtaket er 3 uker fra den dagen vedtaket kom frem til deg. Hvis vedtaket ikke har kommet frem til deg, starter fristen å løpe fra den dagen du fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket. Det er tilstrekkelig at du postlegger klagen før fristen løper ut. Klagen kan ikke behandles dersom det har gått mer enn 1 år siden NVE fattet vedtaket
Du kan få begrunnelsen for vedtaket	Hvis du har fått et vedtak uten begrunnelse, kan du be NVE om å få en begrunnelse. Du må be om begrunnelsen før klagefristen løper ut.
Hva skal med i klagen?	Klagen bør være skriftlig. I klagen må du: • Skrive hvilket vedtak du klager på. • Skrive hvilket resultat du ønsker. • Opplyse om du klager innenfor fristen. • Undertegne klagen. Hvis du bruker en fullmektig, kan fullmektigen undertegne klagen. I tillegg bør du begrunne klagen. Dette betyr at du bør forklare hvorfor du mener vedtaket er feil.
Du kan få se dokumentene i saken	Du har rett til å se dokumentene i saken, med mindre dokumentene er unntatt offentlighet. Du kan henvende deg til NVE for å få innsyn i saken.
Vilkår for å gå til domstolene	Hvis du mener vedtaket er ugyldig, kan du gå til søksmål. Du kan bare gå til søksmål dersom du har klaget på NVEs vedtak, og klagen er avgjort av OED som overordnet forvaltningsorgan. Du kan likevel gå til søksmål dersom det har gått 6 måneder siden du sendte klagen, og det ikke skyldes forsømmelse fra din side at klagen ikke er avgjort.
Sakskostnader	Dersom NVE eller OED endrer vedtaket til din fordel, kan du søke om å få dekket vesentlige og nødvendige kostnader. Du må søke om dette innen 3 uker etter at klagevedtaket kom frem til deg.
Hvem kan klage på vedtaket?	Hvis du er part i saken, kan du klage på vedtaket. Du kan også klage på vedtaket hvis du har rettslig klageinteresse i saken.
Hvor skal du sende klagen?	Du må adressere klagen til Olje- og energidepartementet (OED), men sende den til NVE. NVEs -epostadresse er nve@nve.no. NVE vurderer om vedtaket skal endres. Dersom NVE ikke endrer vedtaket, vil vi sende klagen til OED.

Denne forklaringen er basert på forvaltningslovens regler i §§ 11, 18, 19, 24, 27 b, 28, 29, 31, 32 og 36.